

Spotkanie z Panią Policjant

Treść

Spotkanie z panią policjant

W dniu 15 września 2009 r., jak co roku w naszej szkole została zorganizowana przez pedagoga szkolnego prelekcja nt. *Odpowiedzialności prawnej nieletnich* dla uczniów klas IV – VI z panią aspirant Marią Szubryt z Komendy Policji Powiatowej w Limanowej.

Celem nadrzędnym prelekcji jest edukacja prawna na temat odpowiedzialności nieletnich, konsekwencji zachowań agresywnych, pobić, wymuszeń, gróźb karalnych, wagarów, nagannego zachowania w stosunku do rówieśników i personelu szkoły, znieważania nauczycieli, zachowań stwarzających zagrożenie dla zdrowia i życia innych, niszczenia mienia szkolnego i mienia innych osób, problemu przemocy (w formie nie stanowiącej instruktażu dla nieletnich).

ODPOWIEDZIALNOŚĆ PRAWNA NIELETNICH

W prawie polskim możemy wyróżnić odpowiedzialność cywilną i karną.

Odpowiedzialność cywilna wynika z przepisów kodeksu cywilnego, a karną ponosi się na podstawie przepisów kodeksu karnego.

Odpowiedzialność cywilna ma postać wyłącznie majątkową, a odpowiedzialność karna i postać majątkową i osobistą, np. możliwość wymierzenia kary grzywny i kary pobawienia wolności.

Odpowiedzialność cywilna osoby nieletniej.

Odpowiedzialność ta w pierwszym rzędzie uzależniona jest od pojęcia zdolności do czynności prawnej osoby fizycznej - zwłaszcza od wieku osoby nieletniej.

Zgodnie z postanowieniami kodeksu cywilnego (art. 426) , małoletni, który nie ukończył lat trzynastu, nie ponosi odpowiedzialności za wyrządzoną szkodę. Odpowiedzialność ta jest przeniesiona na osobę sprawującą opiekę nad małoletnim.

Art. 427. Kto z mocy ustawy lub umowy jest zobowiązany do nadzoru nad osobą, której z powodu wieku albo stanu psychicznego lub cielesnego winy poczytać nie można, ten obowiązany jest do naprawienia szkody wyrządzonej przez tę osobę, chyba że uczynił zadość obowiązkowi nadzoru albo że szkoda byłaby powstała także przy starannym wykonywaniu nadzoru. Przepis ten stosuje się również do osób wykonywających bez obowiązku ustawowego ani umownego stałą pieczę nad osobą, której z powodu wieku albo stanu psychicznego lub cielesnego winy poczytać nie można.

Nadzór wykonywany przez rodziców lub opiekunów.

Władza rodzicielska przysługuje obojgu rodzicom stąd też są oni solidarnie odpowiedzialni za szkodę wyrządzoną przez dziecko.

Kodeks rodzinny i opiekuńczy wyraźnie określa obowiązki nadzorcze rodziców. Zgodnie z nim :

- władza rodzicielska obejmuje w szczególności obowiązek i prawo rodziców do wykonywania pieczy nad osobą i majątkiem dziecka. (art. 95 § I k.r.o)
- władza rodzicielska powinna być wykonywana tak, jak tego wymaga dobro dziecka i interes społeczny (§ 3 art. 95 k.r.o.) · rodzice wychowują dziecko pozostające pod ich władzą rodzicielską i kierują nim (art. 96 k.r.o.).

Z unormowań tych wynika, że działalność wychowawcza rodziców ma wpływ na zachowanie się dziecka. W szczególności może ona zapobiegać wyrządzaniu szkód osobom trzecim przez stosowanie w ramach procesów wychowawczych :

- odpowiednich pouczeń
- zaleceń
- zakazów
- sankcji.

Okoliczności konkretnego przypadku będą decydować o tym, jak zostanie ocenione postępowanie rodziców, którzy tych środków w ogóle nie stosowali albo mimo ich stosowania, okazały się one niewystarczające.

Z reguły chodzi o ustalenie, czy rodzice uczynili wszystko, co było możliwe - w ramach ich obowiązków zawodowych, możliwości materialnych i rodzinnych - aby dziecku stworzyć odpowiednie warunki wychowawcze, możliwości kształcenia, spędzania wolnego czasu, czy interesowali się środowiskiem, w jakim dziecko się obraca itp.

Za szkodę wyrządzoną w sposób zawiniony przez małoletniego powyżej 13 lat rodzice odpowiadają z tytułu nadzoru wtedy, gdy zostanie im udowodniona konkretna wina (art. 415), pozostająca w związku przyczynowym ze szkodą (Sąd Najwyższy w wyroku z 27 stycznia 1971 r., III CRN 448/70).

Art. 415. Kto z winy swej wyrządził drugiemu szkodę, obowiązany jest do jej naprawienia.

W stosunku do małoletniego powyżej 13 lat w grę wchodzi własna odpowiedzialność z art. 415 Kodeksu Cywilnego, co w zasadzie wyłącza odpowiedzialność sprawujących nadzór.

Art. 415. Kto z winy swej wyrządził drugiemu szkodę, obowiązany jest do jej naprawienia.

Nie eliminuje to zastosowania art. 427 Kodeksu Cywilnego w odniesieniu do tych sytuacji, w których zostanie udowodniony brak rozeznania po stronie małoletniego powyżej 13 roku życia (np. wolniejszy rozwój niż przeciętnie w danej kategorii wiekowej) uniemożliwiający postawienie zarzutu winy.

Sprawca szkody musi, więc udowodnić w takich wypadkach, że pomimo przekroczenia bariery 13 roku życia nie dysponuje on "minimalnym rozeznaniem", od którego zależy przypisanie mu winy.

Jeżeli małoletni powyżej lat 13 wyrządzi szkodę działając z rozeznaniem, to osoba, pod której pieczęcią się on znajduje nie będzie odpowiadała na podstawie art. 427 Kodeksu Cywilnego, co nie wyklucza jej odpowiedzialności na podstawie art. 415 Kodeksu Cywilnego.

Art. 427 Kodeksu Cywilnego będzie miał zastosowanie w przypadkach, gdy zarówno poszkodowany jak i sprawca szkody poddani są nadzorowi tej samej osoby np., gdy uczeń zrani innego ucznia podczas bójkii odbywającej się na boisku szkolnym w trakcie przerwy.

Odpowiedzialność karna.

Odpowiedzialność karna nieletnich, a ściślej odpowiedzialność za popełnienie czynu zabronionego pod groźbą kary, została w polskim prawie uregulowana dwutorowo.

Z jednej strony przepisy kodeksu karnego przewidują w pewnych wyjątkowych wypadkach możliwość zastosowania do nieletniego ogólnych zasad odpowiedzialności karnej, z drugiej natomiast obowiązująca ustawa o postępowaniu w sprawach nieletnich reguluje, między innymi, także postępowanie wobec nieletniego dopuszczającego się czynu zabronionego.

Wspomniana ustawa ma na celu przeciwdziałanie wszelkim przejawom demoralizacji i przestępczości nieletnich.

Zgodnie z art. 4 ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich jednym z przejawów demoralizacji jest właśnie popełnienie czynu zabronionego.

Biorąc pod uwagę obie wspomniane regulacje prawne (ustawę o postępowaniu w sprawach nieletnich oraz kodeks karny) należy rozróżnić następujące sytuacje:

- nieletni dopuszcza się czynu zabronionego przed ukończeniem 13 roku życia - sąd traktuje popełnienie takiego czynu wyłącznie jako przejaw demoralizacji nieletniego i może zastosować środki przewidziane w ustawie o postępowaniu w sprawach nieletnich
- nieletni dopuszcza się czynu zabronionego między 13 a 17 rokiem życia - co do zasady sąd stosuje środki przewidziane w ustawie o postępowaniu w sprawach nieletnich; jeżeli jednak nieletni ukończył lat 15 i dopuścił się czynu zabronionego

może odpowiadać na zasadach określonych w kodeksie karnym, o ile sąd uzna, że okoliczności sprawy, stopień rozwoju sprawcy, jego właściwości i warunki osobiste za tym przemawiają, a w szczególności wcześniej stosowane środki wychowawcze lub poprawcze okazały się bezskuteczne;

- sprawca dopuszcza się czynu zabronionego między 17 a 18 rokiem życia - co do zasady sąd stosuje przepisy kodeksu karnego (sprawca nie jest już nieletni, ponieważ skończył lat 17); wyjątkowo jednak sąd stosuje zamiast kary środki wychowawcze, lecznicze albo poprawcze przewidziane dla nieletnich, jeżeli popełniony czyn jest występkiem, a okoliczności sprawy, stopień rozwoju sprawcy, jego właściwości i warunki osobiste za tym przemawiają.

W sprawie nieletniego należy kierować się przede wszystkim jego dobrem, dążąc do osiągnięcia korzystnych zmian w osobowości i zachowaniu się nieletniego oraz zmierzając w miarę potrzeby do prawidłowego spełniania przez rodziców lub opiekunów ich obowiązków wobec nieletniego uwzględniając

przy tym interes społeczny.

W postępowaniu z nieletnimi bierze się pod uwagę osobowość nieletniego, a w szczególności wiek, stan zdrowia, stopień rozwoju psychicznego i fizycznego, cechy charakteru a także zachowanie się oraz przyczyny i stopień demoralizacji charakter środowiska oraz warunki wychowania nieletniego. Zawsze zamiast postępowania przed sądem może być zastosowane postępowanie mediacyjne, prowadzone przez instytucję lub osobę godną zaufania.

Wobec nieletniego sąd rodzinny może :

1. udzielić upomnienia,
2. zobowiązać do określonego postępowania, a zwłaszcza do naprawienia wyrządzonej szkody, do wykonania określonych prac lub świadczeń na rzecz pokrzywdzonego lub społeczności lokalnej, do przeproszenia pokrzywdzonego, do podjęcia nauki lub pracy, do uczestniczenia w odpowiednich zajęciach o charakterze wychowawczym, terapeutycznym lub szkoleniowym, do powstrzymania się od przebywania w określonych środowiskach lub miejscach albo do zaniechania używania alkoholu lub innego środka w celu wprowadzania się w stan odurzenia,
3. ustanowić nadzór odpowiedzialny rodziców lub opiekunów,
4. ustanowić nadzór organizacji młodzieżowej lub innej organizacji społecznej, zakładu pracy albo osoby godnej zaufania - udzielających poręczenia za nieletniego,
5. zastosować nadzór kuratora,
6. Zastosować nadzór kuratora.
7. skierować do ośrodka kuratorskiego, a także do organizacji lub instytucji zajmujących pracą z nieletnimi o charakterze wychowawczym, terapeutycznym lub szkoleniowym, po uprzednim porozumieniu się z tą organizacją lub instytucją,
8. orzec zakaz prowadzenia pojazdów,
9. orzec przepadek rzeczy uzyskanych w związku z popełnieniem czynu karalnego,
10. orzec umieszczenie w rodzinie zastępczej, w młodzieżowym ośrodku wychowawczym albo w młodzieżowym ośrodku socjoterapii,
11. orzec umieszczenie w zakładzie poprawczym - ale w zasadzie tylko wtedy, gdy nieletni dopuścił się czynu karalnego, jeżeli dodatkowo przemawiają za tym wysoki stopień demoralizacji nieletniego okoliczności i charakter czynu, zwłaszcza gdy inne środki okazały się nieskuteczne lub nie rokują resocjalizacji nieletniego.

Sąd rodzinny może także zobowiązać rodziców lub opiekunów do poprawy warunków wychowawczych, bytowych lub zdrowotnych nieletniego , a także do ścisłej współpracy ze szkołą, poradnią, zakładem pracy w którym nieletni jest zatrudniony, lekarzem lub zakładem leczniczym.

Może także zobowiązać rodziców lub opiekunów do naprawienia w całości lub w części szkody wyrządzonej przez nieletniego.

W wypadku gdy rodzice lub opiekun nieletniego uchylają się od wykonania obowiązków nałożonych na nich przez sąd rodzinny, sąd ten może wymierzyć im karę pieniężną w wysokości od 50 do 1500 złotych. Jeżeli nieletni jest upośledzony umysłowo, chory psychicznie, lub stwierdzono inne zakłócenie czynności

psychicznych, bądź nałogowe używanie alkoholu albo innych środków w celu wprowadzenia się w stan odurzenia, sąd rodziny może orzec umieszczenie nieletniego w szpitalu psychiatrycznym lub innym odpowiednim zakładzie leczniczym.

Jeżeli zachodzi potrzeba zapewnienia nieletniemu jedynie opieki wychowawczej sąd może umieścić go w odpowiedniej placówce opiekuńczo - wychowawczej a w przypadku gdy nieletni jest upośledzony umysłowo w stopniu głębokim i wymaga jedynie opieki - w domu pomocy społecznej.

[Przewiń do początku](#)